

ВАРЧУК

Оксана Анатоліївна
Oksvarchuk@mail.ru

старший викладач кафедри
обліку, аналізу і аудиту,
Одеський національний
полтехнічний університет

УДК 657

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ СТАТИСТИЧНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПРИКЛАДІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ

USING METHODS OF STATISTICAL AND ECONOMIC ANALYSIS OF INTANGIBLE ASSETS FOR EXAMPLE ON INDUSTRIAL ENTERPRISES SOUTH REGION

Стаття присвячена застосуванню методів статистичного та економічного аналізу нематеріальних активів на прикладі промислових підприємств Південного регіону. В статті проведено аналіз динаміки, структури та придатності нематеріальних активів промислових підприємств.

Статья посвящена применению методов статистического и экономического анализа нематериальных активов на примере промышленных предприятий Южного региона. В статье проведен анализ динамики, структуры и пригодности нематериальных активов промышленных предприятий.

The article focuses on the application of statistical and economic analysis of intangible assets on an example of industrial enterprises of the Southern region. The article analyzes the dynamics, structure and availability of intangible assets of industrial enterprises.

Ключові слова: промислові підприємства, нематеріальні активи, динаміка, темпи росту, абсолютні прирости (зниження)

Ключевые слова: промышленные предприятия, нематериальные активы, динамика, темпы роста, абсолютные приросты (снижения)

Keywords: industry enterprises, intangible assets, dynamics, growth, the absolute increase (decrease)

ВСТУП

Приближення національної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів дозволило виявити проблеми в оцінці, обліку та аналізу об'єктів нематеріальних активів, наявність яких в активах промислового підприємства значно збільшує його інвестиційну привабливість.

Проблемам оцінювання, обліку та аналізу нематеріальних активів приділяють увагу такі вчені, як Бутинець Ф.Ф., Валуєв Б.І., Голов С.Ф., Завгородній В.П., Кужельний М.В., Лазаришина І.Д., Мних Є.В., Пилипенко І.І., Поліщук В.Л., Сопко В.В., Федулова Л.І., Шелест В.С. Недосконалість сучасної системи бухгалтерського обліку та відсутність методичних вказівок законодавчого рівня в частині нематеріальних активів робить неможливим отримання повної та достовірної інформації необхідної для проведення поглибленого статистичного і економічного аналізу нематеріальних активів та прийняття ефективних управлінських рішень тому, не зважаючи на різноманітність наукових досліджень, ці проблеми і досі є актуальними та потребують ще більшої уваги.

МЕТА РОБОТИ полягає у проведенні аналізу нематеріальних активів промислових підприємств

Південного регіону за допомогою методів статистичного та економічного аналізу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативні та законодавчі акти щодо оцінки, обліку та аналізу нематеріальних активів.

При проведенні дослідження використано методи теоретичного, статистичного та економічного аналізу, узагальнення, групування та порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

Застосування методів статистичного та економічного аналізу дозволить визначити проблемні аспекти в управлінні нематеріальними активами на промислових підприємствах.

Аналіз швидкості і інтенсивності розвитку явища в часі здійснюється за допомогою статистичних показників, які виходять в результаті порівняння рівнів між собою. До таких показників відносять – темпи росту (відносні показники динаміки), абсолютні прирости (зниження) [1, 2].

Динамічний аналіз нематеріальних активів промислових підприємств дозволить визначити

абсолютні і відносні відхилення у звітному періоді порівняно з попереднім.

У якості бази дослідження обрано три промислових підприємства Південного регіону (табл. 1).

Інжинірингово-виробниче підприємство розробляє та впроваджує проекти «під ключ» за такими напрямками, як системи електропостачання, системи автоматизації, управління електроприводом, технічна безпека, телекомунікаційні системи, а також пропонує сервісне обслуговування. Воно відноситься до середніх та знаходиться на загальній системі

оподаткування та звітності. Машинобудівне підприємство займається великовузловим або дрібновузловим складанням легкових автомобілів, вантажівок і автобусів. Електротехнічне підприємство це інжинірингова і виробнича компанія, що спеціалізується на проектуванні, виготовленні, комплексному постачанні та сервісному обслуговуванню сучасного електрозварювального обладнання, трубопроводів і рейкозварювальних мобільних комплексів, багатоелект-родних машин і автоматизованих ліній для виробництва арматурних сіток, колійної техніки.

Таблиця 1

Загальна інформація про промислові підприємства Південного регіону обрані у якості бази дослідження [3]

Підприємство	Місце знаходження	Вид діяльності за КВЕД	Середня кількість працівників	Складання фінансової звітності
Інжинірингово-виробниче підприємство	Одеська область	71.12 «Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах»	209	НП(С)БО
Машинобудівне підприємство	Одеська область	29.10 «Виробництво автотранспортних засобів»	196	МСФЗ
Електротехнічне підприємство	Херсонська область	27.90 «Виробництво іншого електричного устаткування»	847	МСФЗ

Основною інформаційною базою для проведення статистичного та економічного аналізу нематеріальних активів є фінансова звітність промислового підприємства, але вона не надає детальної інформації та не розкриває структуру та специфіки нематеріальних активів. Показники, що можливо тримати на основі даних фінансової звітності носять загальний характер та дозволяють проаналізувати динаміку та ступінь придатності нематеріальних активів.

Динаміка вартості нематеріальних активів промислових підприємств за 2013-2015 рр. представлена на рис. 1.

Аналіз динаміки вартості нематеріальних активів промислових підприємств за 2013-2015 рр. надано в табл. 2.

Як бачимо, з табл. 2, на Інжинірингово-виробничому підприємстві темпи росту первісної вартості нематеріальних активів мають тенденцію до зростання, так в порівнянні з 2013 роком їх вартість збільшилась у 2014 році на 54 %, у 2015 на 9%, що в абсолютному значенні склало 1012 тис. грн. та 91 тис. грн. відповідно. Зменшення залишкової вартості

спостерігається у 2015 році в порівнянні з 2014 роком на 431 тис. грн. (ріст склав 109%).

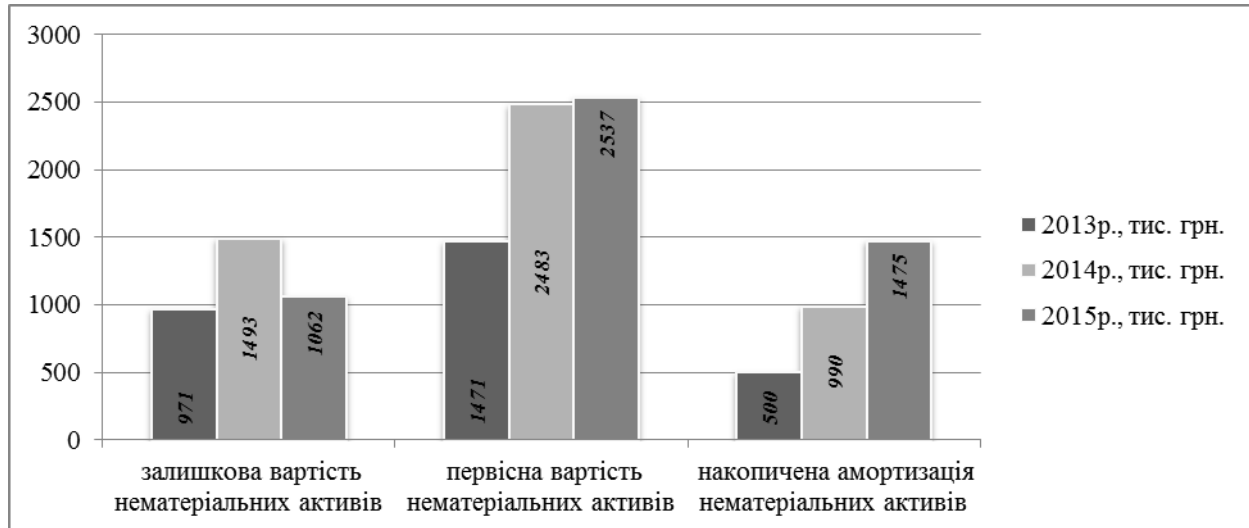
На Машинобудівному підприємстві у 2014 році спостерігається зменшення вартості нематеріальних активів на 2% (-2,0 тис. грн.) в порівнянні з 2013 роком, але у 2015 році відбулося значне збільшення первісної вартості нематеріальних активів – ріст склав 1668% (2023 тис. грн.) та 1643% (2021 тис. грн.) в порівнянні з 2013 роком.

На Електротехнічному підприємстві вартість придбаних нематеріальних активів з року в рік збільшується: у 2014 році на 63 %, у 2015 на 70% в порівнянні з 2013 роком, що в абсолютному значенні склало 258 тис. грн. та 283 тис. грн. відповідно.

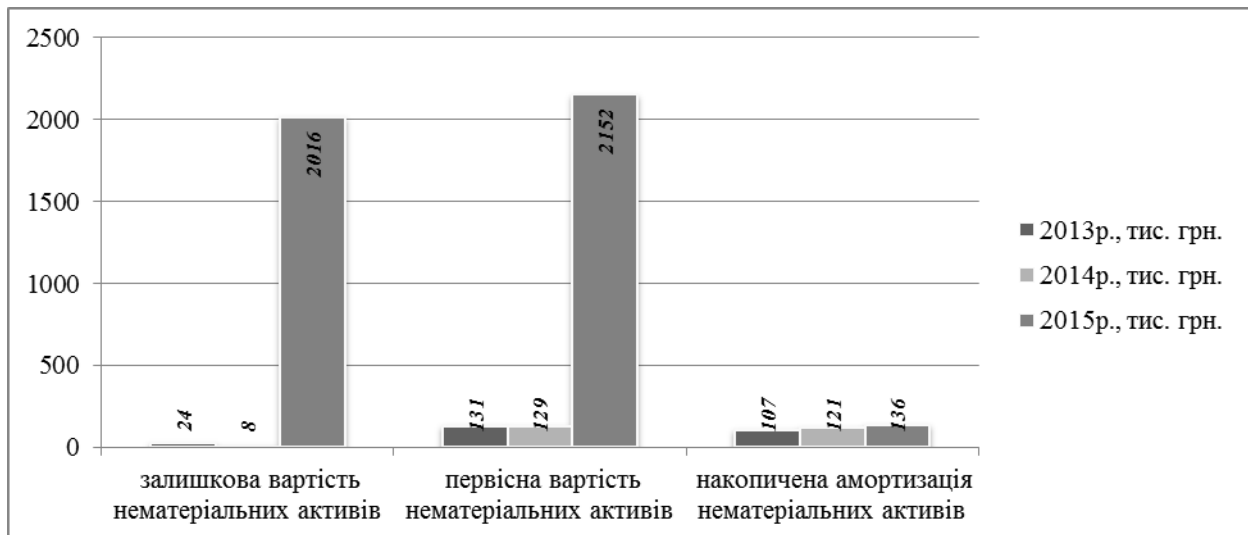
Середньорічне збільшення вартості придбаних нематеріальних активів за 2015-2015 рр. склало (рис. 1):

- на Інжинірингово-виробничому підприємстві – 355,0 тис. грн.;
- на Машинобудівному підприємстві – 673,7 тис. грн.;
- на Електротехнічному підприємстві – 94,3 тис. грн.

Інжинірингово-виробниче підприємство

Машинобудівне підприємство

Електротехнічне підприємство

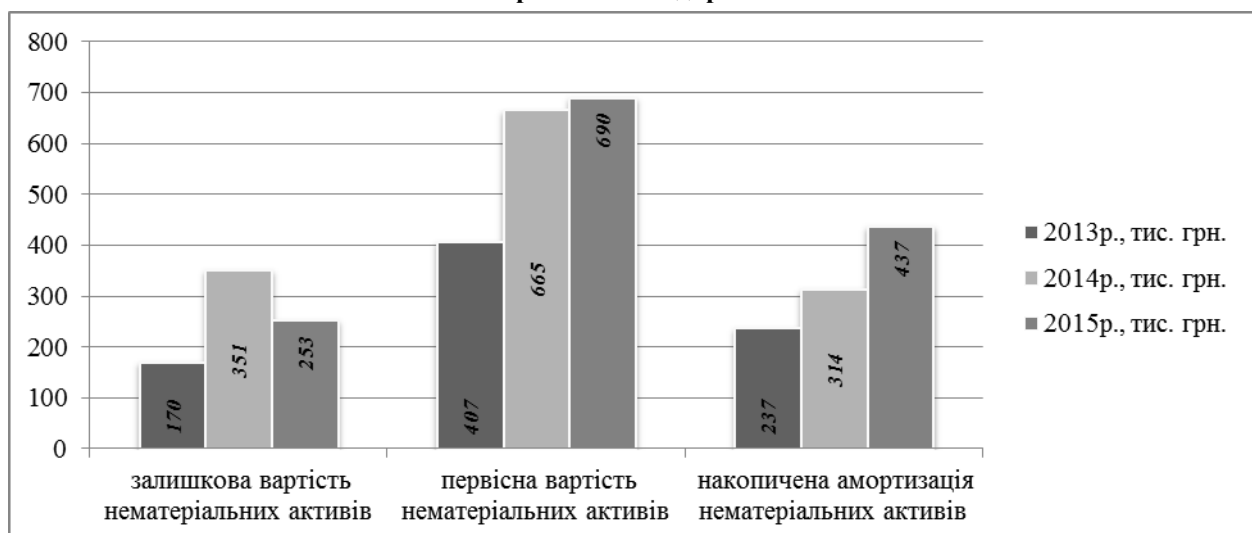

Рис. 1. Динаміка вартості нематеріальних активів промислових підприємств за 2013-2015 рр.

Таблиця 2

Динаміки вартості нематеріальних активів промислових підприємств за 2013-2015 рр.

Показник	2013р., тис. грн.	2014р., тис. грн.	2015р., тис. грн.	Абсолютні прирости (зниження), тис. грн.			Темпи росту, %		
				2014р. до 2013р.	2015р. до 2014р.	2015р. до 2013р.	2014р. до 2013р.	2015р. до 2014р.	2015р. до 2013р.
Інжинірингово-виробниче підприємство									
Нематеріальні активи:									
– залишкова вартість	971	1493	1062	522	-431	91	154	109	109
– первісна вартість	1471	2483	2537	1012	54	1066	169	172	172
– накопичена амортизація	500	990	1475	490	485	975	198	295	295
Машинобудівне підприємство									
Нематеріальні активи:									
– залишкова вартість	24	8	2016	-16	2008	1992	33	25200	8400
– первісна вартість	131	129	2152	-2	2023	2021	98	1668	1643
– накопичена амортизація	107	121	136	14	15	29	113	112	127
Електротехнічне підприємство									
Нематеріальні активи:									
– залишкова вартість	170	351	253	181	-98	83	206	72	149
– первісна вартість	407	665	690	258	25	283	163	104	170
– накопичена амортизація	237	314	437	77	123	200	132	139	184

Середньорічні амортизаційні відрахування за 2013-2015 рр. складають:

- на Інжинірингово-виробничому підприємстві – 325,0 тис. грн.;
- на Машинобудівному підприємстві – 9,7 тис. грн.;
- на Електротехнічному підприємстві – 66,7 тис. грн.

Залишкова вартість нематеріальних активів на всіх трьох, досліджуваних підприємствах, не має чіткої тенденції до зменшення або збільшення.

Найменша залишкова вартість нематеріальних активів спостерігається: – на Інжинірингово-виробничому підприємстві у 2013 році – 971,0 тис. грн.; на Машинобудівному підприємстві у 2014 році – 8 тис. грн.; на Електротехнічному підприємстві у 2013 році – 170,0 тис. грн.

Розрахуємо питому вагу залишкової нематеріальних активів у загальній вартості необоротних активів та загальній вартості активів промислових підприємств у 2015 рр. (табл. 3).

Таблиця 3

Питома вага залишкової вартості нематеріальних активів у загальній вартості необоротних активів та загальній вартості активів досліджуваних промислових підприємств у 2015 рр.

Показник	Інжинірингово-виробниче підприємство	Машино-будівне підприємство	Електро-технічне підприємство
Вартість нематеріальних активів, тис. грн.	1062	2016	253
Вартість необоротних активів тис. грн.	4448	97906	217290
Загальна вартість активів тис. грн.	84736	166330	319134
Питома вага нематеріальних активів:			
– у вартості необоротних активів, %	23,88	2,06	0,12
– у загальна вартість активів, %	1,25	1,21	0,08

Отже, данні табл. 3 свідчать, що у 2015 році найбільшу питому вагу залишкової вартості нематеріальних активів у загальній вартості необоротних активів має Інжинірингово-виробниче підприємство – майже 24,0%. На інших досліджуваних підприємствах залишкова вартість нематеріальні активи в загальній вартості необоротних активів мають незначну питому вагу: на Машинобудівному підприємстві 2,06%, на Електротехнічному підприємстві 0,12%.

Залишкова вартість нематеріальних активів у загальній сумі активів всіх досліджуваних підприємств дуже мала: на Інжинірингово-виробничому підприємстві та Машинобудівному підприємстві менше 2,0%, на Електротехнічному підприємстві менше 1,0%.

Розрахуємо коефіцієнт амортизації нематеріальних активів та коефіцієнт придатності нематеріальних активів (табл. 4).

Коефіцієнт амортизації нематеріальних активів розраховується за такою формулою [4]:

$$K_A^{НМА} = \frac{A^{НМА}}{ПВ^{НМА}} \quad (1)$$

де $K_A^{НМА}$ – коефіцієнт амортизації нематеріальних активів;

$A^{НМА}$ – сума амортизації нематеріальних активів підприємства на визначену дату;

$ПВ^{НМА}$ – первісна вартість нематеріальних активів підприємства на визначену дату.

Коефіцієнт придатності нематеріальних активів визначається за такою формулою [4]:

$$K_{\Pi}^{HMA} = \frac{ЗВ^{HMA}}{ПВ^{HMA}} \quad (2)$$

де K_{Π}^{HMA} – коефіцієнт придатності нематеріальних активів;

$ЗВ^{HMA}$ – залишкова вартість нематеріальних активів підприємства на визначену дату;

$ПВ^{HMA}$ – первісна вартість нематеріальних активів підприємства на визначену дату.

Отже, з табл. 4 видно, що на Інжинірингово-виробничому підприємстві у 2015 р. відбулося зменшення коефіцієнту придатності нематеріальних активів до 0,4. Та як, наслідок, збільшення коефіцієнту амортизації нематеріальних активів до 0,6.

Таблиця 4

Коефіцієнти амортизації нематеріальних активів та придатності нематеріальних активів досліджуваних промислових підприємств у 2013-2015 рр.

Показник	Інжинірингово-виробниче підприємство			Машинобудівне підприємство			Електротехнічне підприємство		
	2013р	2014р	2015р	2013р	2014р	2015р	2013р	2014р	2015р
Коефіцієнт амортизації нематеріальних активів	0,3	0,4	0,6	0,8	0,9	0,1	0,6	0,5	0,6
Коефіцієнт придатності нематеріальних активів	0,7	0,6	0,4	0,2	0,1	0,9	0,4	0,5	0,4

Збільшився коефіцієнту придатності нематеріальних активів на Машинобудівному підприємстві у 2014 році до 0,9, що є позитивним явищем для підприємства.

На Електротехнічному підприємстві значення коефіцієнтів придатності нематеріальних активів та амортизації нематеріальних активів – коливаються у межах 0,4 та 0,6.

Отже, проведений аналіз нематеріальних активів промислових підприємств Південного регіону за 2013-2015 рр. свідчить про середньорічне збільшення вартості придбаних нематеріальних активів за 2013-2015 рр. склало: на Інжинірингово-виробничому підприємстві – 355,0 тис. грн.; на Машинобудівному підприємстві – 673,7 тис. грн.; на Електротехнічному підприємстві – 94,3 тис. грн.

ВИСНОВКИ

Недосконалість національної системи бухгалтерського обліку не дозволяє адекватно оцінити нематеріальні активи, визначити традиційними способами їх первісну вартість та ступінь придатності і сформувані повну та достовірну інформаційну базу

для проведення поглибленого та статистичного та економічного аналізу.

Для цілей подальшого дослідження слід більш детально розглянути методи оцінки нематеріальних активів та проблеми їх обліку і контролю на промислових підприємствах.

Список використаних джерел

1. Просянюк Н.А. Статистика: от теории к практике: учебно-практическое пособие / Н.А. Просянюк, О.А. Варчук // – Харьков, Бурун Книга, 2008. – 128с.
2. Волощук Л.А. Статистика: теория и практика. Учебно-методическое пособие для самостоятельного изучения дисциплины / Л.А. Волощук / – Одесса: “ВМВ”, 2007. – 128 с.
3. Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smida.gov.ua>.
4. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия [Текст] / Г.В. Савицкая. 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Инфра-М, 2009. – 536 с. – С. 70.